

El paisatge i la sostenibilitat en el Pla general de Lleida

PER: JOSEP MARIA LLOP I TORNÉ, director del Pla de Lleida

Vista de Lleida des del Segre

La ciutat de Lleida té un pla general aprovat des del 1999, any en què, a més a més, rebé el I Premi d'Urbanisme de Catalunya. Aquest document de planejament, redactat (per un equip mixt de professionals) i tramitat entre els anys 1994-1999, introduí dos conceptes de referència, *paisatge* i *sostenibilitat*. Quasi en el mateix moment de la Declaració sobre sostenibilitat o Carta d'Aalborg del 1994, i abans de la Convenció europea del paisatge (Florència, 2000), la Paeria o Ajuntament de Lleida integrà tots dos conceptes en els continguts del planejament urbanístic. Intentarem resumir de quina manera aquests s'han articulats en l'esmentat pla. Començarem pel tema del paisatge i després abordarem el concepte del desenvolupament sostenible.

En primer lloc, cal constatar que el Pla general de Lleida es redactà en un moment coherent en què se'n feia la revisió ordinària, i que, a més a més, integrà les determinacions del Pla territorial de Catalunya que atorguen a la ciutat de Lleida una funció de centre de reequilibri territorial de nivell 1. Aquestes condicions van determinar un model urbà de creixement en el marc d'un dels territoris més forts des del punt de vista territorial per la seva dimensió rural.

El municipi de Lleida té més de 21.000 hectàrees globalment irrigades pels regs del Canal de Pinyana (segle XII), del Canal d'Urgell (segle XIX) i del Canal d'Aragó i Catalunya (segle XX), a més d'una porció dels secans de Lleida a la zona d'Alfés i Aspa. Aquest mosaic rural dona una gran diversitat de paisatges. Igualment, en

la zona urbana és determinant la forma de ciutat radial i compacta. La ciutat és un centre de serveis d'una constel·lació de municipis amb què manté una relació de funcionalitat diària com a centre territorial i d'intermediació entre el món urbà i el món rural. Els paisatges, des de l'horta als secans, i el model mesurat del seu creixement urbà són les dues tensions que equilibrà la proposta del Pla. En la dimensió urbana, el model de ciutat es configura a partir de dos grans criteris. D'una banda, hi ha l'adopció del model de creixement urbà compacte. La ciutat es dimensiona segons l'escala dels vianants i després s'insisteix en el moment de desenvolupar el tema de la sostenibilitat. A part, gràcies a un estudi detallat per part de la Universitat de Lleida, la quantitat d'espai urbà i d'espai urbanitzable es fixa tenint en compte la capacitat de creixement residencial dels pobles del sistema urbà de la ciutat. La hipòtesi que indica que el 30% del creixement es pot recolzar en els pobles determina el 70% per al nucli urbà i fixa un criteri d'expansió limitada dels sòls urbanitzables que es limitaran a un creixement radial al nord i en malla al sud i que no ocuparan els òptims terrenys agrícoles de l'horta històrica. Aquest equilibri amb als nuclis urbans de l'entorn es complementa amb unes anàlisis de les dimensions mediambientals, paisatgístiques i territorials del pla, que no sols desenvolupa un model sostenible urbà, sinó que també integra els paisatges.

Va ser així com, en l'àmbit del paisatge, es va procedir a fer una redacció prèvia d'un pla dels espais lliures de Lleida que definí, catalogà i fixà el conjunt d'espais que articulen les dimensions ambientals del territori. Aquesta trama lliure, que defineix el caràcter ambiental a partir de la seva continuïtat, fou la trama del disseny del Pla, que, a més a més, permeté introduir el tema de les «unitats de paisatge» com a elements d'anàlisi i de proposta de l'ordenació dels espais rurals, des de la plana fluvial, protegida de l'edificació, fins a les zones de regs vells o regs nous, passant per tot el conjunt dels diversos espais de parcs naturals i territorials. El component del paisatge permet no tan sols conèixer el territori, sinó que s'inclou en l'àmbit de l'ordenació perquè és la base de la zonificació. La seva articulació amb la dimensió ambiental s'amplia al concepte dels corredors ecològics que constitueixen proteccions urbanístiques complementàries de la zonificació.

En segon lloc, aquest model de pla s'amplia als aspectes de desenvolupament sostenible, atès que la redacció del nou pla general de Lleida ha estat el primer pas de la ciutat en el seu camí cap a la sostenibilitat ambiental i la integració del paisatge en el plane-

jament urbanístic. L'aprovació de l'Avanç de pla, el 1995, va establir la sostenibilitat com una de les cinc directrius que defineixen el marc estratègic del Pla. Les altres quatre directrius eren: capitalitat, territorialitat considerant el sistema urbà, urbanització de l'espai públic i continuïtat del model urbanístic. Quant al procés d'elaboració del PGM, ja finalitzat, es va partir dels treballs d'elaboració de l'Agenda 21 local. Avui el PGL està aprovat i l'Agenda 21, amb el Pla d'acció local corresponent, també.

La directriu estratègica de sostenibilitat ha quedat recollida en el nou Pla general i ha estat plasmada en les propostes d'ordenació següents i en el procés d'elaboració del document:

La participació ciutadana. L'elaboració del Pla no es pot desenvolupar correctament sense el coneixement i el parer dels ciutadans. Per això s'ha posat un èmfasi molt especial per aconseguir la participació pública de particulars i col·lectius amb mecanismes diversos: la fase inicial d'elaboració del Pla va comportar la convocatòria de deu seminaris monogràfics en els quals s'establí un dossier de propostes de futur; s'han mantingut sessions de treball sistemàtiques amb les associacions de veïns abans i durant l'exposició de l'Avanç de pla i també després de ser aprovat, es va elaborar una proposta didàctica de l'exposició de l'Avanç per donar a conèixer als escolars la planificació urbanística de la ciutat i les propostes de futur, etc.

La mobilitat i l'accessibilitat. En el disseny dels creixements urbans s'adopta un model de ciutat per a vianants, atès que cap zona urbana o urbanitzable no se situa a una distància superior a 1,5 quilòmetres o quinze minuts a peu del centre de serveis urbà. L'aplicació del Pla d'accessibilitat, que pensa en la ciutat més accessible i confortable per a tothom, i la transformació dels principals carrers de la ciutat en eixos cívics, a part de l'extensió del carril bici i el transport públic, integren una opció global a favor de la moderació del trànsit urbà i d'una mobilitat sostenible.

La relació de la ciutat amb el territori. L'anàlisi exhaustiva dels elements i les característiques de les diferents zones del municipi han estat la base per a establir les propostes normatives i d'ordenació del sòl rural,

amb els objectius de preservar i millorar l'explotació agrària, millorar les condicions de vida dels habitants de l'horta i protegir els espais i elements patrimonials. Els criteris d'ordenació i protecció del sòl rural del municipi han estat fer apte el sòl per a l'ús agrícola, la presència del riu Segre com a corredor territorial, la presència d'espais naturals singulars, la dinàmica agronòmica i la implantació d'usos i activitats urbanes.

La conservació de la biodiversitat. En un espai àmpliament ocupat per l'activitat agrària (superior al 95% del territori municipal), la protecció dels espais naturals al PGM preveu tant les àrees d'elevat interès natural –el riu Segre, Mas de Melons, la Mitjana, la Cerdera...– com els espais marginals per a l'agricultura que mantenen petits reduïts de comunitats naturals. L'establiment de corredors ecològics que connecten els espais protegits pel seu interès natural possibilita la creació de vies múltiples de desplaçament biològic, que permeten el funcionament en xarxa d'un conjunt d'espais d'interès natural aïllats i de dimensions reduïdes.

El paisatge i la sostenibilitat com a criteris configuratius del Pla general han estat dos elements bàsics per a un pla urbanístic més complex i més ric que ha de donar una major qualitat i projecció a la ciutat de Lleida. Aquest es pot consultar a la web <http://pglleida.paeria.es>

“ LA CIUTAT ÉS UN CENTRE DE SERVEIS D'UNA CONSTEL·LACIÓ DE MUNICIPIS AMB QUÈ MANTÉ UNA RELACIÓ DE FUNCIONALITAT DIÀRIA COM A CENTRE TERRITORIAL I D'INTERMEDIACIÓ ENTRE EL MÓN URBÀ I EL MÓN RURAL

Vista aèria del Segre. ICC

